

ISSN: 2146-1961

Gedik, S. & Çiftçi, B. (2024). Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Bilgiler Dersliklerinin Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 15(56), 597-613.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.4470>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSLİKLERİNİN KULLANIMINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Sefa GEDİK

Dr., Sosyal Bilgiler Öğretmeni, sefa_gdk@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-4662-8285

Barış ÇİFTÇİ

Doç. Dr., ciftcibaris@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3688-0359

Gönderim tarihi: 08.02.2024

Kabul tarihi: 12.05.2024

Yayın tarihi: 01.06.2024

Öz

İlköğretim döneminde öğrencilerin okulda eğitim öğretim faaliyetlerini gördüğü en fazla vakit geçirdiği mekânlar dersliklerdir. Sosyal bilgiler öğretim programının amacına ulaşmasında öğretim programının uygulandığı yer olan eğitim ortamlarının önemli bir rolü vardır. Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersliği kullanımına ilişkin bakış açılarını belirlemek için yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması desenine göre yapılmıştır. Araştırma verilerini toplamak için nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak ve pilot uygulama yapılarak geliştirilmiştir. Görüşme formunda sosyal bilgiler dersliği kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik dört açık uçlu soru bulunmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu farklı devlet okullarında görev yapan farklı yaşlarda ve sürelerde mesleki deneyime sahip 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Toplanan veriler betimsel ve içerik analizi tekniklerine göre analiz edilmiştir. Yapılan bu araştırmaya göre; sosyal bilgiler öğretmenleri branş dersliği kullanımına ilişkin görüşleri olumlu yöndedir. Akıllı tahtalar ve haritaların öğretmenler için en popüler öğretim materyalleri olduğu tespit edilmiştir. Branş dersliklerinin öğretmenleri ders materyallerini taşıma zahmetinden kurtaracağı, daha fazla ders materyali kullanma ve bu materyalleri muhafaza etme imkânı sunacağı tespit edilmiştir. Öğrencilerin böyle bir öğrenme ortamında dersi daha çok seveceği daha kolay anlama ve kalıcı öğrenme şansı bulacağı sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ideal bir sosyal bilgiler dersliğini nasıl oluşturacaklarıyla ilgili olarak: Duvarlara haritalar çizme, dersle ilgili hazır materyallerle sınıfı donatma en dikkat çekici görüşlerdir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara yönelik olarak çeşitli öneriler sunulmuştur. Branş derslikleri sistemi uygulamasının yeteri kadar yaygın olmadığından konuyla ilgili farklı değişkenleri ele alarak yeni çalışmaların yapılması, sosyal bilgiler dersliği tasarlamaya yönelik araştırmalar yapılabilmesi araştırma sonucunda sunulan önerilerden bazılarıdır.

Anahtar kelimeler: Branş derslikleri, öğrenme ortamı, sosyal bilgiler dersi, sosyal bilgiler öğretmeni

TEACHER'S OPINIONS ON THE USE OF SOCIAL STUDIES CLASSROOMS IN SOCIAL STUDIES COURSE

ABSTRACT

During primary education, classrooms are the places where students spend most of their time in educational activities. Educational environments, where the curriculum is implemented, have an important role in achieving the goal of the social studies curriculum. This research was conducted to determine social studies teachers' perspectives on the use of social studies classrooms. The study was conducted according to the phenomenology study design, one of the qualitative research methods. A semi-structured interview form, one of the qualitative research techniques, was used to collect research data. The questions in the semi-structured interview form were developed by the researcher by taking expert opinions and conducting a pilot application. There are four open-ended questions in the interview form to determine teachers' opinions on the use of social studies classrooms. The study group of the research consists of 20 social studies teachers of different ages and periods of professional experience working in different public schools. The collected data were analyzed according to descriptive and content analysis techniques. According to this research; Social studies teachers' opinions about the use of branch classrooms are positive. Smart boards and maps have been found to be the most popular teaching materials for teachers. It has been determined that branch classrooms will save teachers from the trouble of moving course materials and provide the opportunity to use and preserve more course materials. It has been concluded that students will enjoy the course more in such a learning environment and will have the opportunity to understand it more easily and learn permanently. The most striking opinions of teachers about how to create an ideal social studies classroom are: drawing maps on the walls and equipping the classroom with ready-made materials related to the lesson. Various suggestions have been presented regarding the results obtained from this research. Since the application of the branch classroom system is not widespread enough, conducting new studies by considering different variables on the subject and conducting research on designing social interests classrooms are some of the suggestions presented as a result of the research.

Keywords: Branch classroom, learning environment, social studies, social studies teacher

GİRİŞ

İnsan doğduğu andan itibaren öğrenmeye başlar. Bu çoğu zaman farkında olmadan olabilirken planlı programlı öğretim faaliyetlerin yapıldığı okullar çocukluk yaşlarından itibaren önemli bilgilerin öğrenildiği mekânlar olarak insanın hayatında önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir. Devletler vatandaşlarının topluma uyum sağlaması ve ihtiyacı olan nitelikli insanı yetiştirmek amacına ulaşmak için eğitim programları oluşturur. Etkin bir vatandaş yetiştirme maksadını taşıdığı ve ilköğretim seviyesinde bir ders olan sosyal bilgiler dersi 4. sınıftan başlayarak 7. sınıfa kadar öğrencilerin görmüş oldukları hayatlarında önem arz eden bir derstir. Meydan (2015)'e göre sosyal bilgiler, genel olarak bir çocuğun yakın çevresinden başlayarak evrene kadar uzanan insan ilişkilerini anlamasına yardımcı olan ve bulunduğu çevresinin sosyal gelişimine odaklanan bir konu alanıdır. Sosyal bilgiler öğretim programının amacına ulaşmasında eğitim ortamlarının önemli bir rolü vardır. Sosyal bilgiler öğretim programının uygulandığı yer ya da birimler okul binaları, sınıflar, laboratuvar vb. derslikler, bölümler... her türlü iç ve dış mekansal/sosyal birimler ve okul bahçelerdir. İlköğretim döneminde çocukların okulda zamanlarını en çok geçirdikleri mekanlar şüphesiz sınıflardır. Yer ve konum olarak yanlış, mimarisi iyi olmayan, ders araç gereçlerinin yetersiz olduğu bir sınıfta programın hedeflerine ulaşacağını düşünmek güçtür.

Eğitim kurumlarının temel görevi, öğrencilere 21. yüzyıl dünyasında etkili ve aktif bir vatandaş olmak için gerekli olan bilgi, beceri ve değerler öğretmektir. İlköğretimde özellikle sosyal bilgiler derslerinde bu bilgi, beceri ve değerlerin önemli bir kısmı kazandırılmaya çalışılır (Kılıçoğlu 2015: 6).

Eğitim öğretimin yapıldığı ortamın düzeni, öğrenmeyi artırabileceği gibi öğrenmeyi engelleyebilir de. Bu nedenle ses, ışık, renk, sınıf şekli, güneşten yararlanma düzeyi, teknik donanımlar önemlidir (Lei, 2010). Derslikler veya sınıflar eğitim öğretimin yapıldığı önem arz eden mekânlardır. Öğrencinin bütün gün boyunca eğitim öğretim faaliyetlerini gördüğü en fazla vakit geçirdiği bu mekânların öğrenci başarısı üzerinde etkisi sorgulanmaktadır.

Büyükkaragöz (1996) iyi bir sınıf sınıfın bazı özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir:

- Yeterince aydınlık olmalıdır.
- Dinlendirici renklerle boyanmalıdır (açık yeşil ve açık mavi gibi).
- Sınıf yeteri derecede araç-gereçlerle donatılmalıdır.
- Sıra yerine sınıfta masa kullanılmalı küme çalışmalarının kolay olması için.
- Öğretmen masasının belirli bölümlerinde sık kullanılan araç ve gereçler hazır bulunmalıdır. Bunlar götürülüp getirilmemelidir (Akt. Meydan 2001: 33).

Davranışçı anlayışa dayanan geleneksel sınıflarda hâkim olan düşünce, öğretmeni öğrenme-öğretme sürecinin merkezine koyup öğrenciyi mekanik, bilgi toplayıcı bireyler olarak ele almaktadır. Bu tür ortamlarda bilgi, bireylerin dışında düşünülerek başkaları tarafından tanımlanır, öğretmen o bilginin dağıtıcısı, öğrenci ise o bilgiyi alan ve istendiğinde tam olarak geri veren birey olarak görülür. Yapılandırmacı anlayışta ise öğrenme ve öğretme süreci geleneksel sınıflardan farklıdır (Dündar, 2008: 69).

Fiziksel ortamla ilgili olan değişkenler, eğitimde destek olabildiği gibi engel de olabilir. Sadece mekânda var olanlar değil, bunların düzenlenişi, görüntüsü (estetiksel durumu) da eğitsel olarak insan üzerinde önemli ve etkileyicidir (Uludağ ve Odacı, 2002).

18. Milli Eğitim Şûrası kararları 9. maddesinde: “Her dersin öğretmenine; kendi dersliğini düzenleme, sürekli kullanılacak araç-gereci bulundurma, koruma, daha fazla araç-gereç kullanma görev ve sorumluluğu verilerek sınıfların etkin kullanımına katkı sağlanmalı; branş derslikleri uygulaması yaygınlaştırılmalıdır.” (Talim Terbiye Kurulu, 2010).

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 17.08.2006 tarihli ve 8738 sayılı yazısı ve 15.02.2008 tarihli ve 1514 sayılı yazısı. Talim ve Terbiye Kurulunun ilgi yazıları ile “örgün eğitim yapan okullarda dersin öğretmenine; kendi dersliğini düzenleme, sürekli kullanılacak araç-gereci bulundurma, daha fazla araç-gereç kullanma görev ve sorumluluğu verilerek sınıfların etkin kullanımına katkı sağlayan öğretmen/branş dersliği (matematik, yabancı dil, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih dersliği vb.) uygulamasına imkân dahilinde geçilmesi” istenmiştir.

Öğrenci merkezli eğitim paradigmaları daha çok öğrencinin etkinliklerine odaklandığından, sınıfta öğrencinin etkinliklerine uygun ortamın meydana getirilmesini gerekli görmektedir. Bu sınıf ortamının ne şekilde olması gerektiği ile ilgili hususlar şu şekilde belirlenmiştir (Karakaş Özur, 2011: 20):

- Sınıfın genel düzeni derse ve konuya göre değişiklik gösterebilir,
- Sınıfta öğretmenler ve öğrenciler arasında etkileşime olanak tanıyacak alanlar bırakılmalıdır,
- Derslikler; görsel, işitsel ve dokunsal olarak öğrencilerin duyularını harekete geçirecek araç ve gereç kullanılarak derslerin etkileşimli olarak yürütülmesine imkân verecek alt yapı ve üst yapı donanımına sahip olmalıdır,
- Sınıf ortamları, öğrencilerin kendi ürünlerini üretmelerine izin vermelidir,
- Sınıf düzeni, grup, bireysel veya karma çalışmalara olanak sağlamalı,
- Sınıfta üretilen veya kullanılan materyal ve kaynakların kolayca erişilebilir bir şekilde saklandığı alanlar bulunmalıdır.

Sınıfta fiziksel faktörlerin (ısı, ışık, temizlik, görünüm vb.) düzenlenme sorumluluğu öğretmendedir. Etkili sınıf yönetimi açısından fiziksel değişkenler, eldeki imkanlar dahilinde, motive edici, eğitici ve ilgi çekici bir şekilde düzenlenmelidir (Aydın, 2005: 28).

Fiziki olarak ülkemizdeki çoğu eğitim kurumunun her öğrenci grubu için kendi sınıfı vardır ve öğretmenler program kapsamında derslerini bu sınıfta yapmaya çalışırlar. Aynı sınıfta fen bilgisi dersi işlenirken bir saat sonra matematik ya da müzik dersi işlenebilmektedir. ABD'de bulunan sınıfların çoğunluğunda ise, farklı bir yaklaşım izlenmektedir. Buna göre sınıf öğretmene ait ve ofisi olarak düzenlenmiştir. Her öğretmenin bir sınıfı vardır, öğretmen o sınıfı sınıfının ihtiyaçlarına göre tasarlar ve dersi için bir laboratuvara dönüştürür. Öğretmen sınıftaki tüm materyalleri bildiğinden, eksiklikleri ve ders için gerekli hazırlıkları öngörme ve düzeltme fırsatına sahiptir (Kurtkaya, 2010: 47).

Aydın (2005)'a göre sınıfta fiziksel ortamın değişkenleri şu şekildedir:

- Öğrenci sayısı: Öğrenci mevcudunun 30'dan çok olması genelde istenilmez. Ancak ideal bir öğrenci sayısının olmadığı dersin niteliğine eğitim düzeyine göre değişebilir. Öğrenci sayısı izlenecek öğretim yöntemi, yerleşim düzenin belirlenmesinde etkilidir.
- Yerleşim Düzeni: İyi bir yerleşim düzeninin sınıf içindeki etkileşimler ve öğretim üzerinde olumlu etkileri vardır. Ders araç gereçleri ve öğrencilerin oturma düzeni olarak iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Her iki düzenlemede de öğrencilerin hem öğretmenlerini hem de birbirlerini rahatça görmelerine dikkat edilmelidir.
- Isı-ışık, renk: Ne çok sıcak ne çok soğuk olmalıdır. İdeal sınıf sıcaklığının 20°C olduğu kabul edilmektedir. İhtiyaçtan daha çok aydınlatma ve yetersiz aydınlatma öğrencinin ilgisinin dağılmasına sebep olur. Renklerin kendilerine özgü dilleri vardır. İnsanın psikolojisinde etkili bir unsurdur. Örneğin mavi renk barış ve umut rengidir. Bir sınıfta iyi bir renk uyumu olması gerekir, çünkü bu hem zihinsel aktiviteyi uyarır hem de estetik olarak olumlu etkiler yaratır.
- Gürültü: Öğretmen-öğrenci iletişimini olumsuz yönlendiren bir değişkendir.
- Temizlik: sağlık kurallarına ve insan onuruna uygun olmalıdır.
- Görünüm: Bir sınıftaki eşyaların amaca uygun bir şekilde sıralanması gerekir. Sınıftaki düzen, öğrencinin psikolojisini etkiler. Etkili bir sınıf ortamı, görünüş olarak öğrenci üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

Aydın (2005), Karakaş ve Özür (2011), Büyükkaragöz (1996) akt: Meydan 2001) çalışmaları incelendiğinde de sınıfın sahip olması gereken bazı fiziksel özelliklerinden bahsedildiği bunların öğrenmeyi etkilemesi açısından önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmalar, eğitimin kalitesi ile eğitim ortamının uygunluğu arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ve eğitimde kalitesinin okulların fiziksel ve psikolojik faktörlerine dayandığını göstermektedir (Duman, 2000; akt: Balay, 2003: 53). Genel olarak, okul ortamlarının tasarımı pedagojik ve profesyonel düzeyde önemlidir. Dikkatli bir planlama ile bu tür bir tasarım, öğretmenler ve öğrenciler arasında daha derin iş birliğini destekleyebilir, bilgi paylaşımını teşvik edebilir ve öğrencilerin daha aktif katılımını sağlayabilir (Reinius, Korhonen, ve Hakkarainen, 2021).

Sınıfın fiziksel yapısı, öğrencilerin davranışlarını doğrudan ya da diğer insanlar üzerinde etkiler meydana getirerek etkiler. Sınıfın belli özellikleri üzerinde doğrudan kontrol edici olmamakla birlikte her öğretmen, kendi sınıfını ve sınıfına ilişkin özellikleri, göreceli olarak öğrencileri iyi davranış göstermeye yönlenecek biçimde düzenleyebilir (Bull ve Solity, 1996; akt: Balay, 2003: 55). Baytekin (2004)'e göre istenilen şekilde kullanıldığında branş dersliği öğretmene yeni gelişen öğretim tekniklerini kullanma, sınıfta bilgisayar kullanma, sunum yapma, ders yazılımlarını kullanma, panolarını etkin kullanma, ders materyallerine kolay ve hızlı erişim, geleneksel ders anlatma sisteminin dışına çıkarak iş birlikli öğrenme, öğrenme istasyonları gibi öğrencilerin daha aktif olmasını sağlayacak yöntemleri uygulayabilme fırsatı sağlar. Cangelosi ve Lemoine (1988) değişik branşlardaki

öğretmenlerin aynı sınıf düzeninde ders işlemlerinin eğitim öğretim açısından istenilen hedeflere ulaşamamada bir sebep olabileceğini ifade etmektedirler. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinin öğretmenlerin amaçları doğrultusunda düzenleyebileceği sosyal bilgiler dersliklerinde yapılması eğitimin hedeflerine ulaşması anlamında önem arz etmektedir.

Sınıf, öğretim faaliyetlerinin yapıldığı bir alandır. Eğitim-öğretim süresinin önemli bölümü sınıfın içinde geçer. Eğitimin temel amacı olan davranışın oluşturulması burada gerçekleşir. Sınıf ortamı, öğretmenin davranışını, öğrencilerin akademik başarısını ve okula duyuşsal bakış açılarını etkiler. Sınıf yaşamı, sosyal çevrenin sosyo-kültürel unsurlarından etkilenen ve bir ölçüde onları etkileyen süreçlerin toplamıdır (Taşdan ve Kantos, 2007: 14). Sınıfların fiziki ortamı öğrenmeye motive edici olmalı ve öğrenci için uygun alanlar sağlamalıdır. Yaratıcı bir eğitim için sınıfların fiziksel özelliklerinin uygun ve işlevsel olması gerekir. Bu şekilde düzenlenmiş olan uyarıcı ve çeşitlenmiş ortamlarda öğrenme faaliyeti daha iyi olacaktır (Ekinci ve Bal, 2012: 103).

Bu bağlamda sosyal bilgiler eğitiminde öğrencinin zamanın büyük bir bölümünü geçirdiği sınıf ortamının nasıl olması gerektiği, sosyal bilgiler dersliği kullanımına yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

"Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersliklerinin kullanımına yönelik görüşleri nelerdir?" bu araştırmanın problem cümlesidir.

1. Sosyal bilgiler dersinde kullanılması gereken başlıca materyaller nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler eğitim sınıfının gerekliliğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
3. İdeal bir sosyal bilgiler dersliğinin nasıl olacağına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin istediği şekilde sosyal bilgiler dersliklerini oluşturduğunda değişeceğini düşündüğü şeylere yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomoloji) bu çalışmada tercih edilmiştir. Annells'e (2006) göre fenomenolojik desenin amacı, ortak pratikleri ortaya çıkarmak ve katılımcıların oluşturdukları anlamları tanımlamak ve açıklamaktır. Bu model genelde şu iki soruya cevap aramaktadır: Bu olgunun ilişkin algıları/deneyimleri nelerdir? Bu olguya ilişkin deneyimlerin gerçekleştiği ortam ve koşullar nelerdir? (Cresswell, 2013). Araştırma verilerini toplamak için nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Nitekim "Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir" (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 39). Bu doğrultuda çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerden sosyal bilgiler dersliği kullanımına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Yozgat ilinde devlet okullarında görev yapan farklı yaşlarda ve sürelerde mesleki deneyime sahip 20 sosyal bilgiler öğretmenidir.

Katılımcıların demografik özellikleri:

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Özellikler	Kategori	f
Yaş	20-25	1
	26-30	5
	31-35	7
	35+	7
Mesleki Deneyim	0-5	4
	6-10	3
	11-15	8
	16+	5
Sosyal Bilgiler branş dersliği	Var	2
	Yok	18

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

İlgili alanyazına ve uzman görüşlerine dayalı olarak araştırmanın hedefine yönelik araştırmacının hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda sosyal bilgiler dersliği kullanımına yönelik dört açık uçlu soru bulunmaktadır. Kapsam ve uygulama açısından geliştirilen görüşme formu pilot uygulaması 4 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevapları ve önerileri dikkate alınmış, bazı soruların düzeltilmesine karar verilmiştir. Buna göre katılımcılara sosyal bilgiler dersinde kullanılması gereken başlıca materyaller neler olduğu, okullarında sosyal bilgiler eğitim sınıfı olmasını gerekli bulup bulmadıkları ve nedeni, ideal bir sosyal bilgiler dersliğinin nasıl olacağı ve hayallerindeki sosyal bilgiler dersliklerinin oluşturduklarında nelerin değişeceğini bekledikleri sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analiz edilmesinde içerik analizi ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. İçerik analizi ile tema ve alt temalar belirlenip, betimsel analiz ile basit istatistiksel tekniklerle (ortalama, yüzde, frekans vb.) tema ve görüşler sayısallaştırılmıştır, doğrudan alıntılara yer verilmiştir. İçerik analizinin temel amacı, toplanan verileri netleştirmek, kavramlara ve bağlantılara ulaşmaktır. Betimsel analiz, görüşülen veya gözlemlenen kişilerin görüşlerinin canlı bir şekilde yansıtılabilmesi için genellikle doğrudan alıntılar kullanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006; 224-228). Ayrıca, analizden çıkarılan sonuçları desteklemek ve bulguların ilginç ve farklı noktalarını yansıtmak için uygun yerlerde katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Doğrudan alıntılarda katılımcılar rumuz (Ö1=Öğretmen 1) kullanılarak belirtilmiştir.

Görüşmelerden toplanan cevaplar benzerliklerine göre temalar altında gruplandırılmış, bu temalar düzenlenerek tanımlanmış ve bulgular ortaya konulmuştur. Araştırmanın iç geçerliliğini artırmak için veri toplama sürecinden elde edilen ham veriler, nitel araştırma deneyimi olan başka bir uzmanla paylaşılarak

temaların oluşturulması istenmiştir. Analiz aşamasında elde edilen kod ve temalar araştırmacı haricinde başka bir uzman tarafından incelenmiş; araştırmacı ve ikinci uzmanın oluşturduğu temaların birbirine oldukça yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan kodlamalar ve oluşturulan temalar karşılaştırılarak tutarlılık sağlanmaya çalışılmış ve tutarlılık incelemesi yapılmıştır. Birkaç gün sonra tekrar kontrol kodlaması yapılarak verilerin daha nesnel bir şekilde analiz edilmesine katkı sağlanmıştır. Analizler sırasında elde edilen kodlar ve temalar araştırmacı ve uzman tarafından karşılaştırılarak tutarlılık sağlanmıştır. Yapılan analizler incelendiğinde, araştırmacı ve diğer uzmanın yaptığı 227 kod ve tema analizinden 208'inin aynı olduğu görülmüştür. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması ise Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü (Uzlaşma Yüzdesi = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)x100) kullanılmıştır. Sonuç olarak $(208/(208+19) \times 100 = 91,62)$ uyum yüzdesi %91,62 olarak hesaplanmıştır. Bu süreçte araştırmacı dışında bir uzmanın görüşlerinden faydalanılarak, nesnel olmaya dikkat edilmiştir. Puanlayıcılar dışında uzman görüşleri alınarak ve doğrudan alıntılarla çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan bilgiler içerik analizi yardımıyla daha derin bir süreçte sunulur ve bu analiz sonucunda betimsel bir yaklaşımla tespit edilemeyecek kavram ve temalar bulunur. Bunun için öncelikle el edilen verilerin kavramsallaştırılması, ardından ortaya çıkan kavramlara göre mantıksal olarak düzenlenmesi ve buna göre mantıksal olarak açıklayıcı kavramlara göre verilerin düzenlenmesi ve buna göre verileri açıklayan temaların tanımlanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 227).

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanan veriler, nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Şu aşamalar takip edilmiştir:

- 1- Toplanan verilerin yazıya dökülmesi
- 2- Toplanan verileri kodlama
- 3- Temalar oluşturma
- 4- Tema ve kodları düzenleme
- 5- Bulguların tanımı ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 228).

Etik Metni

Bu çalışma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu'nun 27.03.2023 tarih 3 nolu toplantı 2023.03.91 numaralı kararıyla etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda, sosyal bilgiler dersinde sosyal bilgiler dersliği kullanımına yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri yanıtlardan elde edilen veriler tablolastırılarak sunulmuştur. Verileri desteklemek amacıyla öğretmenlerin doğrudan görüşlerine Ö1, Ö2, Ö3,...Ö20 şeklinde kodlar kullanılarak belirtilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlgili Bulgular

Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılması gereken başlıca materyaller nelerdir? Sorusuna yönelik öğretmenlerden toplanan veriler sunulmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılması Gereken Materyaller Nelerdir?

Tema	Kodlar	f
Teknoloji Temelli Materyaller	Akıllı Tahta	11
	Bilgisayar	3
	İnternet	2
	Tablet	2
	Simülasyon Araçları	1
	AR-VR cihazları	1
Görsel ve İşitsel Araçlar	Projeksiyon Cihazı	5
	Sinevizyon Sistemi	1
Gerçek Eşya ve Modeller	Haritalar	16
	Küre	10
	Maketler	5
	Kabartma Harita	3
	Kostüm-Kıyafet	3
	Çeşitli Oyunlar	3
	Maden Seti	1
Panolar	1	
Basılı Materyaller	Poster ve Afişler	6
	Dergi ve Kitaplar	5
	Karikatürler	3
	Gazete Dergi Kupürleri	1
	Test Kitapları (Soru Bankaları)	1

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde kullanılan materyallerle ilgili olarak verilen cevaplardan 21 adet farklı kod ve bu kodların oluşturduğu 4 tema ortaya çıktığı görülmektedir. Temalar katılımcıların vermiş oldukları cevapların benzerliklerine göre gruplanmıştır. Ders materyalleri niteliğine göre basılı, görsel, teknolojik, görsel vb. özelliklerine göre temalar oluşturulup ilgili tema başlığı altında sunulmuştur. Verilen cevaplar incelendiğinde en fazla kullanılan materyalin haritalar (f:16), akıllı tahta (f:11), küre (f:10) olduğu görülmektedir. En az tercih edilen (f:1) materyaller ise test kitapları, maden setleri, gazete, dergi kupürleri, panolar, sinevizyon sistemi, AR-VR cihazlar, simülasyon araçları oldukları görülmektedir.

Gerçek eşya ve modeller teması altında haritalar koduyla ilgili olarak Ö5: "Sosyal bilgiler kitabının son 10 sayfasına o kitapta ilgili geçen yerlerle ilgili haritalar konulması, iyi olur düşüncesindeyim." Ö19 ise maketler, kabartma harita ve küre koduyla ilgili olarak: "Kabartma Türkiye haritası, daha çok duyu organına hitap edecek 3 boyutlu materyaller küre ve maketler kullanılması gereken başlıca materyallerdendir." şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Teknoloji temelli materyaller teması altında akıllı tahtalar koduyla ilgili olarak Ö12: "Sosyal bilgiler dersinde başlıca kullanılması gereken materyal olarak akıllı tahtalar derdim en fazla akıllı tahta kullanılıyor." şeklinde görüş belirtmiştir.

İkinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular

Okulunuzda Sosyal bilgiler dersliği olmasını gerekli buluyor musunuz? Neden? Sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar analiz edilmiş ve analiz sonuçları verilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersliği Olmasının Gerekçeleri Nelerdir?

Tema	Kodlar	f
Ders materyallerini muhafazası	Ders araç gereçlerinin taşınmanın zaman alması	8
	Daha fazla materyal kullanma imkânı sunma	7
	Ders materyallerini muhafaza etme	4
Öğrenci başarısına etkisi	Öğrencileri derse motive etme	7
	Örtük öğrenmeyi sağlama	1
	Kalıcı öğrenmeyi sağlama	1
Öğretmene sağlayacağı kolaylıklar	Dersi daha etkili yapma	2
	Sınıfı istediği gibi düzenleme.	1

Tablo 3'te incelendiğinde 8 farklı kod ve bu kodların oluşturduğu 3 tema ortaya çıktığı görülmektedir. Ders materyallerinin muhafazası teması ile ilgili 3 farklı kod; ders araç gereçlerinin taşınması zaman alıyor; ders materyallerini koyacak yer olarak kullanılması; dersle ilgili daha fazla materyal kullanma imkânı sunar; şeklindedir. Ders araç gereçlerinin taşınması zaman alıyor, kodu ile ilgili Ö4: "Her sınıfta sistemi kurmak için zaman kaybetmek iyi bir şey değildir" şeklinde görüş belirtmiştir. Ders materyallerini koyacak yer olarak kullanılması, koduyla ilgili Ö1: "Konuları görselleştireceğimiz materyalleri koyabileceğimiz yerleri bulmakta sıkıntı çekiyoruz." ifadesini kullanmıştır. Dersle ilgili daha fazla materyal kullanma imkânı sunar, koduyla ilgili Ö15: "Çünkü derste kullanılacak araç, gereç ve materyaller eğitim sınıfında bir arada bulunabilir, öğretmenin elinin altında tüm kaynaklar olması açısından önemlidir." şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrenci başarısına etkisi teması ile ilgili 3 farklı kod ortaya çıkmıştır. Öğrencileri derse motive eder, koduyla ilgili Ö5: "Eğitim sınıfı olunca en azından öğrenci derse motive olmuş olarak gelir." şeklinde görüş belirtmiştir. Örtük öğrenmeyi sağlar, kodu ile ilgili Ö16: "Öğrenci sınıfa girdikten sonra sosyal bilgilerle ilgili materyallerle karşılaşmalı, örtük öğrenmeyi göz önünde bulundurduğumuzda, öğrenci birçok şeyi öğrenebilir." demiştir.

Öğretmene sağlayacağı kolaylıklar teması ile ilgili 2 farklı kod ortaya çıkmıştır. Sınıfı istediğim gibi düzenlerim, koduyla ilgili olarak Ö5: "Sosyal bilgiler sınıfım olsa güzel olur, sınıfımı istediğim gibi dizayn ederim." demiştir. Dersi daha etkili ve verimli şekilde işlerim, koduyla ilgili olarak Ö13: "Sosyal bilgiler kazanımlarının daha etkili ve verimli bir şekilde öğrencilere kazandırılması amacıyla gereklidir." şeklinde görüş belirtmiştir.

Üçüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular

İdeal bir sosyal bilgiler dersliği nasıl oluşturduunuz? Sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar analiz edilip tablo 4'te analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4. İdeal Bir Sosyal Bilgiler Dersliğini Nasıl Oluştururdunuz?

Tema	Kodlar	f	
Teknoloji Desteği	İnternet ve Bilgisayarlarla donatma	4	
	Akıllı tahta kullanımı.	4	
	Ses düzeneği kurma	2	
	Tablet kullanımı	1	
	İnteraktif bir sınıf oluşturma	1	
	Simülasyon cihazları kullanma	1	
	Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik cihazları kullanımı	1	
Görsel, İşitsel Ders Araç Gereçlerden Yararlanılması	Dersle ilgili hazır materyallerle donatma	12	
	Dersle ilgili hazırladığım materyalleri koyardım.	1	
	Poster kullanımı	1	
Öğrencilerin Çalışmalarını Kullanma	Öğrencilerin hazırladıkları proje ve çalışmalarla donatırdım.	3	
	Duvarlara haritalar çizilmesi	5	
	Geniş bir sınıf oluşturma	3	
	Tarih ve coğrafya köşeleri oluşturma	3	
	Rahatça oturabilecekleri ortam (Koltuk vs.)	2	
	Sınıfın Fiziki Yapısıyla İlgili Düzenlemeler	Sınıf içerisinde tiyatro salonu oluşturma	1
	Kitaplık yapımı	1	
	Oturma düzenini değiştirme	1	
	Tavana gök cisimlerini çizimi	1	
	Zemine madenleri çizme	1	
Sıra dışı bir ortam oluşturma	1		

Tablo 4'te ideal bir sosyal bilgiler dersliğinin nasıl oluşturulacağı sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplar incelendiğinde 21 farklı kod ve bu kodların oluşturduğu 4 tema ortaya çıktığı görülmektedir. Öğretmenlerin sınıflarını nasıl oluşturacaklarına ilişkin verdikleri cevaplar (fiziki yapıyla ilgili düzenlemeler, teknolojik araç gereçlerin kullanarak vb.) benzer özelliklerine göre temalar oluşturulup ilgili temanın altında sunulmuştur.

Teknoloji Desteği teması ile ilgili olarak 7 farklı kod ortaya çıkmıştır. İnternet ve Bilgisayarlarla donatırdım, koduyla ilgili olarak Ö8: "Her öğrencinin ayrı ayrı internet kullanımını sağladım." demiştir. Akıllı tahta kullanırdım, Tablet kullanırdım ve İnteraktif bir sınıf oluşturdum, kodlarıyla ilgili olarak Ö4: "Akıllı tahta ve tabletlerle interaktif bir sistem kurardım." demiştir. Simülasyon cihazları koyardım, Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik cihazları kullanırdım, kodlarıyla ilgili olarak Ö12: "Bilgisayar, simülasyon cihazları, artırılmış gerçeklik cihazlarının bulunduğu bir sınıf oluşturdum." demiştir. Ses düzeneği kurardım, koduyla ilgili olarak Ö6: "Mesela Niğbolu Zaferi anlatılırken bir yanda kılıç sesleri, at sesleri olması gibi..." şeklinde görüş belirtmiştir.

Görsel, İşitsel Ders Araç Gereçlerden Yararlanılması teması ile ilgili 3 farklı kod ortaya çıkmıştır: Dersle ilgili hazırladığım materyalleri koyardım; Dersle ilgili hazır materyallerle donatırdım; Posterler kullanırdım. Dersle ilgili hazır materyallerle donatırdım koduyla ilgili olarak Ö13: "Her konuya, öğrenme alanına yönelik bir materyali sınıfta bulundururdum." demiştir.

Öğrencilerin Çalışmalarını Kullanma teması ile ilgili olarak Öğrencilerin hazırladıkları proje ve çalışmalarla donatırdım, kodu ortaya çıkmıştır bununla ilgili olarak Ö11: "Sınıfta çeşitli köşeler oluşturup öğrencilerin bu köşelere uygun etkinlik ve kendi materyallerini hazırlayabilmelerini sağlayan bir sınıf oluşturdum." demiştir.

Sınıfın Fiziki Yapısıyla İlgili Düzenlemeler teması ile ilgili olarak 9 farklı kod ortaya çıkmıştır bunlar: Duvarlara haritalar çizilmesini sağladım; Kitaplık yapardım; Geniş bir sınıf oluşturdum; Rahatça oturabilecekleri ortam oluşturdum (koltuk vs.); Sınıf içerisinde tiyatro salonu oluşturdum; Tarih ve coğrafya köşeleri oluşturdum; Oturma düzenini değiştirdim; Tavana gök cisimlerini çizdim; Yere madenleri çizip süslerdim; Sıra dışı bir ortam yapardım. Bunlardan duvarlara haritalar çizilmesini sağladım, kodu ile ilgili olarak Ö2: "Sürekli kullanılan haritaların duvarlara çizilmesini sağladım." Ö18: "Her duvarda ayrı ayrı başlıklardan oluşan etkinlikle, haritalarla ve görsellerle süslerdim." şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Dördüncü Alt Probleme İlgili Bulgular

İdeal bir sosyal bilgiler dersliğine sahip olduğunuzda neler değişecek? Sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar analiz edilip analiz sonuçları gösterilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. İdeal Bir Sosyal Bilgiler Dersliğine Sahip Olduğunuzda Neler Değişecek?

Tema		Kod	f
Dersin işlenişini kolaylaştırma		Öğrenciler konuları kolay öğrenmesi	8
		Soyut konular somutlaştırılabilmesi	4
		Zamandan tasarruf sağlama	3
		Görsellik katarak öğrenimi kolaylaştırma	3
		Disiplin sorunlarının azalması	1
Öğrencinin ders başarısını artırma		Kalıcı öğrenme sağlama	12
		Derse aktif katılım	7
		Öğrenci başarısının artması	1
Öğrenciyi derse karşı güdüleme		Dersi sevme	8
		Öz yeterlilik algılarının gelişmesi	1

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin verdikleri cevaplardan 10 farklı kod ve bu kodların oluşturduğu 3 tema ortaya çıktığı görülmektedir. Verilen cevaplar benzer başlıklar altında toplanarak (öğrenci başarısı, öğrenci derse ilgisi, öğretmene sağlayacağı kolaylıklar) temalar oluşturulmuş ilgili temaların altında sunulmuştur.

Dersin işlenişini kolaylaştırma teması ile ilgili olarak 5 farklı kod ortaya çıkmıştır bunlar: Öğrenciler konuları kolay öğrenirler; soyut konular somutlaştırılarak anlatılmış olur; zamandan tasarruf sağlanır; görsellik katarak öğrenimi kolaylaştırır; derste disiplin sorunları azalır. Bunlardan öğrenciler konuları kolay öğrenirler, koduyla ilgili olarak Ö17: "Öğrencilerin anlatılan konuları daha kolay anlayacaklarını düşünüyorum." demiştir.

Öğrencinin ders başarısını artırma teması ile ilgili olarak 3 farklı kod ortaya çıkmıştır bunlar: Kalıcı öğrenme sağlanır; öğrenciler derse daha aktif katılır; öğrenci başarısı artar. Bunlardan kalıcı öğrenme sağlanır kodu ile ilgili olarak Ö1: "Bilgilerin öğrenciler tarafından daha kalıcı olarak öğrenileceğini düşünüyorum." demiştir.

Öğrenciyi derse karşı güdüleme teması ile ilgili olarak 2 farklı kod ortaya çıkmıştır bunlar: Öğrenciler dersi sever; öğrencilerin öz yeterlilik algıları gelişir. Öğrenciler dersi sever koduyla ilgili olarak Ö6: "Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini daha iyi anlayacaklarını ve daha fazla seveceklerine inanıyorum." Ö16: "Öğrenci sınıfa gülerken daha istekli geleceğine inanıyorum." demişlerdir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapılan bu araştırmada sosyal bilgiler dersliği kullanımına yönelik devlet okullarında çalışan 20 sosyal bilgiler öğretmeninin görüşü alınıp analiz edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden yalnızca 2 tanesinin bu zamana kadar sosyal bilgiler dersliği kullandığı 18 öğretmenin sosyal bilgiler dersliği kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler sosyal bilgiler dersinde kullanılması gereken materyallerle ilgili olarak verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; “Teknoloji Temelli Materyaller” “Görsel ve İşitsel Araçlar” “Gerçek Eşya ve Modeller” “Basılı Materyaller” temaları ortaya çıkmış en fazla sırasıyla harita, akıllı tahta ve kürenin derste kullanılması gereken materyaller olduğunu ifade ettikleri saptanmıştır. Kaya (2012)’nin araştırmasında sosyal bilgiler dersliğinin elektronik, üç boyutlu ve basılı araç-gereçler canlandırma ve simülasyon çalışmaları yoluyla yaşanılarak öğrenilen zengin bir ortam olması sonucu bu çalışmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersliğinin olmasını gerekli buluyor musunuz gerekçeleri nelerdir? Sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı gerekli bulduklarını ifade etmişlerdir. Gerekçesi konusunda: Ders materyallerini muhafazası temasıyla ilgili olarak materyallerin taşınmasının zaman alması, materyalleri koyacak yer olacağı, öğretmene daha fazla materyal kullanma imkânı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Öğrenci başarısına etkisi teması ile ilgili olarak Öğrencileri derse motive eder, örtük öğrenmeyi sağlar, kalıcı öğrenmeyi sağlayacağını ifade etmişlerdir. Öğretmene sağlayacağı kolaylıklar teması ile ilgili olarak: öğretmenin sınıfı istediği şekilde düzenleyerek dersi daha verimli ve etkili bir şekilde işleyeceğini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ersöz (2012) çalışmasında branş dersliği sistemi hakkında öğretmenlerin daha olumlu düşünceleri olduğu, araç-gereçlerin taşınmasından kaynaklı yıpranmalarının azaldığını, öğrencilerin çalışmalarını ve projelerini dersliklerinde sergilediklerini, sınıflarında farklı oturma düzenleri uygulayabildiklerini belirttiği; Sayar (2016) çalışmasında sosyal bilgiler branş derslikleriyle ilgili; öğretmenlerin derste ihtiyaç duyulan araç-gereçlerine hemen ulaşma, araç gereçlerin getir-götürme sorununun ortadan kalkması, ders araç-gereçlerinin bu yolla aşınması ve yıpranmasının engellenmesi konusunda olumlu görüş belirttiği; Mutlu (2019)’un öğretmenler bu uygulama sayesinde sınıf sınıf dolaşmamakta, tahtasını istediği şekilde kullanabilmekte, materyal taşıma problemi yaşamadığı; Kurtkaya’nın (2010) taşınması gerekli ders materyalleri yerine ders materyallerinin her zaman kullanıma hazır ve sınıfta sabit olması gerektiği sonuçlarıyla bu araştırmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

İdeal bir sosyal bilgiler dersliğini imkânınız olsa nasıl oluştururdunuz sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplardan; “Teknoloji Desteği” “Görsel, İşitsel Ders Araç Gereçlerden Yararlanılması” “Öğrencilerin Çalışmalarını Kullanma” “Sınıfın Fiziki Yapısıyla İlgili Düzenlemeler” temaları ortaya çıkmıştır. Teknolojiden yararlanılarak akıllı tahta, tablet, interaktif sınıf, simülasyon cihazları, ses düzeneği sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik cihazlarını kullanacakları sonucuna ulaşılmış. Görsel işitsel ders araç gereci olarak kendi hazırladıkları materyaller, hazır materyaller, posterler kullanacakları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin hazırladığı çalışmalarını sergileyeceklerini ifade etmişlerdir. Sınıfın fiziki yapısıyla ilgili olarak duvarlara haritaların çizildiği, geniş rahat bir oturma düzeni ve ortamının olduğu, tarih, coğrafya, tiyatro köşeleri oluşturulacağı, sıra dışı bir ortam oluşturacakları sonucuna ulaşılmıştır.

İdeal bir sosyal bilgiler dersliğiniz olduğunda nelerin değişeceğini düşünüyorsunuz sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplardan dersin işlenişini kolaylaştırma temasıyla ilgili olarak öğrencilerin konuları daha kolay öğrenip soyut konuların somutlaştırılmasının kolaylaşacağı, zamandan tasarruf sağlanıp derste disiplin sorunlarının azalacağı görüşlerinin olduğu görülmüştür. Öğrencinin ders başarısını artırma temasıyla ilgili olarak kalıcı öğrenmenin sağlanacağı öğrencilerin derse aktif katılacağı başarısının artacağı görüşünde oldukları görülmüştür. Öğrenciyi derse karşı güdüleme teması ile ilgili olarak öğrencinin derse seveceği ve öz yeterlilik algılarının gelişeceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Kıryak ve Altun (2019) çalışmasında derslik sistemiyle öğretmenlerin derslerini daha etkili ve verimli biçimde işledikleri, öğrencilerin akademik ve sosyal yönden gelişme olduğu sonucu; Özyürek, Pınarkaya ve Taş (2016) branş dersliği kullanan öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarının daha iyi olduğu; Özyürek, Pınarkaya, Taş ve Apaydın (2017) çalışmalarında öğretmenlere göre branş derslik sisteminin öğrencilerin motivasyonlarını artırdığını belirtirken, öğrenciler dersliklerdeki pano ve görsel materyallerin kendilerini araştırmaya teşvik ettiğini belirtmişlerdir sonucu; İnel, Üztemur ve Gökalp (2014)'in çalışmasında sosyal bilgiler dersliklerinin öğrenci açısından zevkli ve eğlenceli bir ortam oldukları görülmüş, bu keyif verici ortamların öğrencilerin ders motivasyonu ve hazır bulunuşluklarını olumlu yönde etkilediği sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre hem fiziki olarak hem de öğretim ortamı açısından branş dersliklerinin olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Özellikle ders materyallerinin taşınması ve muhafazası noktasında zaman ve ekonomi açısından tasarruf sağlayacağı anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin amaçları ve hedefleri doğrultusunda öğretmene yapılandırmacı anlayışa uygun bir sınıf tasarlama, daha özgür biçimde sınıfı kullanma, öğrenme ortamını daha etkili hale getirme imkanları sunacağı düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenleri; öğrenciler açısından da faydalı bir uygulama olduğunu düşünmektedirler. Özellikle dersin daha somut hale gelmesi, derse kolaylaştırması, derse sevdirmesi ve kalıcı öğrenme sağlama noktasında öğrenci başarısının artacağına inanmaktadırlar. Branş derslikleriyle ilgili görüşlerin bu kadar olumlu olmasına karşın branş dersliklerini kullanmış olan öğretmenlerin oranı çalışmaya katılanların %10'u kadar olduğu bulgusu dikkat çekmektedir. Bunun sebebinin okulların fiziki imkanlarının yetersizliği, ders programı ayarlamadaki zorluklar, öğrenci sayısının fazlalığı, derslik sayısının yetersizliği gibi hangi nedenlerden kaynaklandığı sorusunu akla getirmektedir. Araştırma kapsamında olmadığı için branş dersliği kullanımının az olmasının nedenleri irdelenememiştir.

ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, öğretmenlerin sosyal bilgiler derslik sistemiyle ilgili görüşlerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özyürek vd. (2017) ve Sayar (2016) çalışmalarda öğrencilerin sınıf değişikliği esnasında yaşanabilecek olumsuzluklarla ilgili teneffüs sürelerinin uzatılması önerileri getirmişlerdir. 2019 yılı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde "teneffüsler için normal eğitim yapılan okullarda en az 15 dakika" olarak artırılması şeklinde teneffüs sürelerinin artırıldığı ve bu çalışmanın sonuçlarından hareketle okullarda imkanlar ölçüsünde

eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha da nitelikli bir Şekilde gerŐekleŐmesi iÇin branş derslikleri sistemine geÇilmesi önerilmektedir.

Branş dersliklerini kullanmış öğretmen sayısının katılımcılar iÇindeki oranının %10 olduğu sonucu doğrultusunda "Ülkemizde branş derslikleri sistemi uygulama olarak neden yeterli seviyede değildir?" konusuyla ilgili olarak farklı değişkenleri ele alarak yeni ŐalıŐmaların yapılmasının farkındalık sağlamak aÇısından yararlı olacağı önerilmektedir.

Bu ŐalıŐmada sadece öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Yapılacak olan yeni ŐalıŐmalarda öğrenci, idareci görüşlerine de yer verilmesi konuyla ilgili değişik fikirlerin ve görüşlerin ortaya Őıkarılması konusunda alana katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin branş dersliklerinin öğrenci başarısı ve motivasyonlarının artıracadı yönünde görüşleri olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde branş derslikleri kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisini inceleyen yarı deneysel araştırmalar yapılabilir.

Branş dersliği kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin olumlu ve ideal bir sosyal bilgiler dersliği tasarımına yönelik farklı fikirlerinin olduğu görülmektedir. Bu konu özelinde ideal bir sosyal bilgiler dersliği tasarlamaya yönelik araştırmalar yapılması önerilmektedir. Etkili bir sosyal bilgiler dersliği oluŐtırmaya yönelik farklı fikirlerin ortaya Őıkarılması, branş dersliği uygulamasına geŐmek isteyen öğretmenler iÇin yol gösterici olacaktır.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuŐtur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Bu ŐalıŐma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu'nun 27.03.2023 tarih 3 nolu toplantı 2023.03.91 numaralı kararıyla etik kurul izni alınmıştır.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu ŐalıŐmada birinci yazarın katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı %40'tır.

KAYNAKÇA

Aydın, A. (2005). *Sınıf yönetimi*. Eylül Yayıncılık.

Balay, R. (2003). *2000'li yıllarda sınıf yönetimi*. Sandal Yayınları.

Baytekin, Ő. (2004). *Öğrenme öğretme teknikleri ve Materyal geliŐtirme*. Anı Yayıncılık.

Cangelosi, V. E., Lemoine, L. F. (1988). Effects of open versus closed physical environment on employee perception and attitude. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 16(1), 71-77.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: SAGE.

- Dündar, Ş. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarının yapılandırmacı özellikler açısından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Ekinci, C., Bal, S. (2012). Etkili ve verimli eğitim için dersliklerin fiziki ortam özelliklerinin incelenmesi. *Engineering Sciences*, 7(1), 96-105. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaeng/issue/19855/212637>
- Ersöz, Y. (2012). *İlköğretim ikinci kademedeki branş derslik sistemi uygulamasına ilişkin idareci, öğretmen ve öğrenci görüşleri: Malatya ve Elazığ örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- İnel, Y., Üztemur, S., Gökalp, A. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersliği hakkındaki görüşleri. 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi (05-08 Eylül 2018). Üsküp/Makedonya ss.539-548.
- Karakaş Özur, N. (2011). Coğrafya eğitiminde branş derslikleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 19-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/issej/issue/26444/278874>
- Kavaz Altun, İ., Zorlu, T. (2021). Mekansal Algıda Etkili Fiziksel Parametreler: İlk Kademe Eğitim Yapıları Derslikleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 11(23), 15-32. <https://doi.org/10.16950/iujad.693920>
- Kaya, E. (2012). Sosyal bilgiler öğretiminde "sosyal bilgiler dersliği" kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 999-1021.
- Kılıçoğlu, G. (2015). *Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri*. M. Safran (Ed.) içinde, *Sosyal bilgiler eğitimi* (s. 3-16). Pegem Akademi.
- Kıryak, Z., Altun, T., (2019). Branş Derslik Sisteminin Okul Gelişimi Üzerine Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 2(1), 25-35.
- Kurtkaya, S. (2010). *Ortaöğretim coğrafya eğitiminde materyal kullanımı ve coğrafya sınıflarının gerekliliği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Lei, S. A. (2010). Classroom physical design influencing student learning and evaluations of college instructors A Review of Literature. *Education*, 131(1), 128-134.
- Meydan, A. (2001) *İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler eğitimi coğrafya ünitelerinin işlenişinde laboratuvar ve görsel-ışitsel materyal kullanımının öğrencilerin niteliksel gelişimine etkisinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi
- Meydan A (2015) Sosyal bilgiler disiplinde coğrafyanın yeri ve önemi. İçinde R. Turan, & K. Ulusoy (Ed.) *Sosyal bilgilerin temelleri* (ss. 142-157). Pegem Akademi.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Mutlu, Ş. (2019). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin branş dersliği uygulamasına ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 23(3), 1209-1234. <https://doi.org/10.18505/cuid.597911>
- Özyürek, C., Punarkaya, Y., Taş, E. (2016). Işık ünitesinde öğrencilerin başarıları ve tutumları üzerinde branş derslik sisteminin etkisi, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 657-664.
- Özyürek, C., Pınarkaya, Y., Taş, E., Apaydın, Z., (2017). Branş derslik sistemine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 19-34.

- Reinius, H., Korhonen, T., Hakkarainen, K. (2021) The design of learning spaces matters: perceived impact of the deskless school on learning and teaching. *Learning Environments Research*, 24, 339–354. <https://doi.org/10.1007/s10984-020-09345-8>
- Sayar, P. (2016). *Sosyal bilgiler dersinde branş derslik sistemi uygulamasının öğretmen, öğrenci ve idareci görüşlerine göre değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Uludağ, Z., Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekan. *Milli Eğitim Dergisi*. 29, 153-154. (http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/153-154/uludag.htm#top)
- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2010). 18. Millî Eğitim Şurası Kararları. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
- Taşdan, M. Kantos, Z. E. (2007). Sınıf yönetimi ve disiplin. Z. Cafoğlu (ed.), *Sınıf Yönetimi Yeni Gelişmeler Doğrultusunda* (s.9-42). Grafiker Yayıncılık.
- Yıldırım A, Şimşek, H. (2006) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.